

INFORMÁCIE PRE VEREJNOSŤ

(podľa §15a zákona NR SR č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov)

Tieto informácie boli zverejnené dňa 29.10.2018. Verejnosť má možnosť sa vyjadriť k uvedeným informáciám do 30 dní po zverejnení, t.j. do 29.11.2018 na Obecnom úrade Beladice. Opodstatnené pripomienky sa zohľadnia pri aktualizovaní Plánu ochrany obyvateľstva.

INFORMÁCIE O ZDROJI OHROZENIA:

<https://www.minv.sk/?oznamy-a-dokumenty-na-stiahnutie-7>

SPÔSOBY VAROVANIA OBYVATEĽSTVA

Varovanie obyvateľstva je zabezpečené prostredníctvom sirén varovnými signálmi:

„**VŠEOBECNÉ OHROZENIE**“ – dvojminútovým kolísavým tónom sirén pri ohrození alebo pri vzniku mimoriadnej udalosti, ako aj pri možnosti rozšírenia následkov mimoriadnej udalosti,

„**OHROZENIE VODOU**“ – šesťminútovým stálym tónom sirén pri ohrození ničivými účinkami vody.

Koniec ohrozenia alebo koniec pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti sa vyhlasuje signálom „**KONIEC OHROZENIA**“ – dvojminútovým stálym tónom sirén bez opakovania.

Varovné signály a signál „**KONIEC OHROZENIA**“ sa následne dopĺňajú hovorenou informáciou prostredníctvom hromadných informačných prostriedkov (vo vysielaní rozhlasových a televíznych staníc), v rámci obce miestnym rozhlasom. Slovná informácia obsahuje deň a hodinu vzniku alebo skončenia ohrozenia, údaje o zdroji a druhu ohrozenia, údaje o veľkosti ohrozeného územia, základné pokyny pre činnosť obyvateľstva.

Preskúšanie prevádzkyschopnosti systémov varovania obyvateľstva sa vykonáva dvojminútovým stálym tónom sirén po predchádzajúcom informovaní obyvateľstva o čase skúšky prostredníctvom hromadných informačných prostriedkov. Koordináciu preskúšavania týchto systémov vykonáva Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky.

ČO ROBIŤ, KEĎ ZAZNIE SIRÉNA ?

(mimo doby pravidelného preskúšania)

Pri pobyte mimo budovu - vyhľadajte čo najrýchlejšie úkryt, poprípade vstúpte do najbližšej budovy.

- Ak sa nachádzate v domácnosti - zhromaždite celú rodinu a byt neopúšťajte.
- Nesnažte sa vyzdvihnúť deti zo škôl a predškolských zariadení, bude o ne postarané.
- Vytvorte izolovaný uzavretý priestor - uzavrite a utesnite okná, dvere a vetráky, odstavte klimatizáciu (netesnosti prelepte páskou, väčšie netesnosti môžete utesniť tkanivami namočenými vo vode s rozpustenými saponátmi). Uzavretím priestoru znížite pravdepodobnosť vlastného ohrozenia.
- Uhaste otvorený oheň a iné spaľovacie zariadenia.
- Sledujte vysielanie rozhlasu a televízie a riadte sa podľa vysielaných pokynov.
- Telefonujte len v súrnom prípade, nezaťažujte telefónne linky, najmä nevolajte čísla tiesňového volania.
- Postarajte sa o domáce a hospodárske zvieratá.
- Čakajte doma na ďalšie pokyny.

POZNÁMKA:

Overte si, či vo vašej blízkosti nie sú ohrození starí ľudia, chorí, neschopní pohybu . Postarajte sa o deti bez dozoru . Pri akejkoľvek činnosti zachovávajte pokoj a rozvahu.

POKYNY PRE VEREJNOSŤ - POVODNE A ZÁPLAVY

➤ *ČO ROBIŤ V PRÍPADE VYHLÁSENIA EVAKUÁCIE ?*

- Uzatvorte prívod plynu, vody a elektriny.
- Pripravte si a vezmite so sebou evakuačnú batožinu.
- Uzamknite byt.
- Presvedčte sa, či vaši susedia vedia o vzniknutej situácii.
- V prípade, ak sa vo vašom okolí nachádzajú deti, starí alebo nevládni ľudia - pomôžte im.
- Sledujte rozhlas, televíziu, miestny rozhlas atď., kde sa dozviete informácie o možnom ohrození.
- Dodržujte pokyny osôb a príslušných orgánov, ktoré zabezpečujú evakuáciu.
- Vykonajte presun do evakuačného strediska.

➤ *ZÁSADY SPRÁVANIA SA PRED OHROZENÍM POVODŇAMI A ZÁPLAVAMI*

- vytipujte si bezpečné miesto, ktoré nebude zaplavené vodou,
- hodnotné veci zo suterénov, prízemných priestorov a garáží umiestnite do vyššieho poschodia,
- pripravte si vrecia s pieskom na utesnenie nízko položených dverí a okien,
- pripravte si trvanlivé potraviny a pitnú vodu na 2-3 dni,
- ak ste vlastníkom osobného automobilu, pripravte ho na použitie,
- pripravte sa na evakuáciu osôb, zvierat,
- upevnite veci, ktoré by mohla odniesť voda.

Čo robiť v prípade ohrozenia vodou

- pripraviť si evakuačnú batožinu,
- upozorniť susedov vo svojom okolí,
- pomôcť starším a chorým občanom,
- vypnúť elektrické a plynové spotrebiče,
- uzatvoriť okná a zamknúť byt,
- dostaviť sa do určeného evakuačného zberného miesta alebo evakuačného strediska,
- sledovať hlásenia rozhlasových mobilných informačných prostriedkov na motorových vozidlách,
- riadiť sa pokynmi evakuačnej komisie obce, policajných hliadok a poriadkových jednotiek civilnej ochrany.

➤ *ZÁSADY SPRÁVANIA SA V OBDOBÍ POVODNÍ A ZÁPLAV*

- opustite ohrozený priestor,
- netelefonujte, len v prípade tiesňového volania,
- v prípade vyhlásenia evakuácie dodržujte zásady pre opustenie ohrozeného priestoru, rešpektujte pokyny členov evakuačnej komisie,
- v prípade časovej tiesne sa okamžite presuňte na vytipované miesto, ktoré nebude zaplavené vodou,
- nešírte paniku a nerozširujte neverené správy.

➤ *ZÁSADY SPRÁVANIA SA PO POVODNIACH A ZÁPLAVÁCH*

- Nechajte si skontrolovať stav obydľia (statická narušenosť, obývatel'nosť), rozvody energií (plyn, elektrická energia), stav kanalizácie a rozvod vody.
- Zabezpečte likvidáciu uhynutých zvierat, poškodených potravín, poľnohospodárskych plodín zasiahnutých vodou, riad'te sa pokynmi hygienika.
- Informujte sa o miestach humanitárnej pomoci.
- Kontaktujte príslušné poisťovne ohľadom náhrady škôd.

Základné hygienické požiadavky na ochranu zdravia po záplavách - pokyny pre verejnosť

➤ **Umývanie rúk**

Umývajte si starostlivo a často ruky!!! Toto jednoduché a základné hygienické pravidlo je jedným z najdôležitejších opatrení, ktoré Vám umožní chrániť si svoje zdravie počas sanácie a obnovy Vašich domovov. Umývajte si ruky pokiaľ možno mydlom, najmä vždy po styku s predmetmi, ktoré boli v kontakte so záplavovou vodou alebo kalmi, takisto vždy pred jedlom a pitím, než sa dotýkate svojej tváre a samozrejme aj vždy pred a po použití WC.

➤ **PITNÁ VODA**

Na pitie a varenie zásadne používame len vodu, ktorej zdravotná nezávadnosť je spoľahlivo overená.

Voda z vlastnej studne

Ak bola Vaša studňa priamo zaplavená, vodu z nej nepoužívajte na pitie ani na varenie, kým sa nevykoná sanácia a než sa nedozviete, že výsledky rozboru vody sú vyhovujúce. Ak bývate v oblasti postihnutej povodňou a nie ste napojený na verejný kontrolovaný vodovod a máte len vlastnú studňu, dajte si preveriť kvalitu vody v tejto studni uskutočnením chemického a mikrobiologického vyšetrenia a to aj vtedy, ak Vaša studňa priamo zaplavená nebola. Pokiaľ nebudete vedieť výsledok vyšetrenia, na pitie a varenie používajte len vodu z overených vodných zdrojov, predovšetkým však vodu balenú.

Postup pri sanácii vlastných (individuálnych) studní:

Sanáciu je účelné uskutočniť až po stabilizácii vodného režimu v postihnutej oblasti, po vykonaní vyčistenia okolia studne a po jej stavebno-technickom zabezpečení. Mechanická očista a dezinfekcia studne sa uskutočňuje vždy za prítomnosti najmenej 3 osôb a to pre prípad potreby poskytnutia prvej pomoci osobe zostupujúcej do studne.

Základný postup:

- Mechanicky očistiť a tlakovou vodou obmyť vonkajšie steny studne a tiež aj čerpacie zariadenie od nánosov bahna a opraviť poklop studne.
- Otvoriť studňu a úplne vyčerpať z nej vodu.
- Vykonať kontrolu vnútorného ovzdušia studne spustením zapálenej sviečky až na dno studne. V prípade bezkyslíkatého prostredia sviečka zhasne, v prípade výskytu metanu dôjde k oživeniu intenzity plameňa.
- Po dôkladnom mechanickom očistení vnútorných stien studne, čerpacieho zariadenia i dna studne očistené plochy dôkladne opláchnuť čistou vodou a vodu úplne odčerpať.
- Omyť vnútorné steny studne 2,5% roztokom prípravku SAVO (0,5 litra SAVA naliať do 20 litrov vody). Pracujeme pritom zásadne v rukaviciach. Dezinfekčný roztok nechajte na omytých stenách pôsobiť najmenej 1 hodinu.
- Po opláchnutí vnútorných stien studne čistou vodou túto vodu znovu odčerpáme, odstránime kalom zanesený pokryv dna studne a vymeníme ho novým vhodným materiálom (čistý štrk, hrubozrnný piesok). Zároveň necháme studňu naplniť vodou

a ak je voda stále kalná, ďalej pokračujeme v jej opakovanom čerpaní až do vymiznutia zákalu.

- Poslednou fázou sanácie studne je uskutočnenie dezinfekcie vody, k čomu sa odporúča prípravok SAVO, ktorý neobsahuje aromatické prísady. Vždy treba rešpektovať návod na použitie, pričom možno uviesť, že pri priemeroch bežne používaných skruží v rozsahu od 80 do 120 cm, sa na 1m výšky vody v studni dávkuje 9 ml SAVA. Teda potrebu celkového množstva prípravku SAVO na dezinfekciu vždy vypočítajte podľa výšky vody v studni, pričom potrebnú dávku prípravku rozriedte v kropiacej konve a roztokom pokropte priamo hladinu vody, ako aj vnútorný povrch stien studne. Ak máte vo Vašom dome zriadený samostatný domáci vodovodný systém, napojený na vlastnú studňu (s dárlingom a pod.), vodu zo systému úplne vypustíte. Potom napustíte do neho vodu z Vašej studne s obsahom prípravku SAVO tak, že táto voda pretečie celým systémom a plynule cez všetky vodovodné kohútiky vo Vašom dome. Prípravok je potrebné nechať pôsobiť cca 8 hodín. Až po vykonaní dezinfekcie je možné odobrať vzorky vody k laboratórnej kontrole.

➤ POTRAVINY (pokyny pre domácnosti)

Zaplavené poľnohospodárske plodiny

Všetky poľnohospodárske plodiny, ktoré boli zaplavené povodňovou vodou, kalmi a bahnom, treba považovať za zdravotne chybné.

Ovocie na stromoch a kríkoch, ktoré nebolo povodňovou vodou priamo dotknuté, možno jesť po dôkladnom umytí pitnou vodou.

Zaplavené potraviny

Nejedzte potraviny zaplavené povodňovou vodou, kalom a bahnom, s výnimkou potravín hermeticky balených v skle a plechu, vrátane potravín hermeticky uzatvorených v tuhých plastových obaloch, pokiaľ nejavia známky havarovaného tovaru v dôsledku zmien ich vonkajšieho vzhľadu, čitateľnosti ich etikiet, tvarových deformácií a iných možných porušení originality balenia takýchto potravín. Povodňou zasiahnuté hermeticky balené potravina je však potrebné pred ich opätovným uvedením do obehu očistiť a dezinfikovať. Nemožno uvádzať do obehu výrobky so zjavne poškodenými papierovými etiketami, resp. ktoré sú úplne bez etikiet.

Nekonzumujte ani chladené či mrazené potraviny, najmä vtedy, ak v dôsledku znefunkčnenia chladiaceho alebo mraziaceho zariadenia: Javia také zmeny vlastností postihnutelných zmyslami, ktoré vylučujú ich ďalšie použitie pre účely ľudskej výživy (zápach, zmeny konzistencie, farby, a pod.), ďalej vždy, ak chladené potraviny boli ponechané pri teplote nad 6°C viac než po dobu 6 hodín a ak mrazené potraviny boli po ich úplnom rozmrazení ponechané pri teplote nad 6°C viac než po dobu 4 hodín.

Zákaz konzumovania v primeranej miere platí taktiež pre všetky ďalšie nasledujúce potraviny, ak boli v priamom styku so záplavovou vodou:

- akékoľvek otvorené balenia potravín, vrátane neotvorených v papierovom obale alebo s viečkom z voskového papiera, s netesniacim plastovým viečkom najmä vtedy, ak obsahujú majonézy a dresingy
- vrecúškové balenia korenín, bylín a čajov
- múky, obiloviny, cukor, kávu vo vrecúškach i vo vreciach

- všetky potraviny v papierových, látkových a celofánových obaloch, aj keď by vyzerali ako suché a neporušené (napr. soľ, cereálie, cestoviny, ryža, sušienky, Crecry, čokoláda, bonbóny, a pod.)

Ak máte akékoľvek pochybnosti o bezchybnosti potraviny, poraďte sa s hygienikom na príslušnom regionálnom úrade verejného zdravotníctva a v prípade zdravotných ťažkostí (bolenie brucha, hnačka, teploty) už po prvých príznakoch navštívte Vášho lekára. Počiatkové ľahké príznaky nikdy nepodceňujte!

➤ Zásady likvidácie následkov povodní v postihnutých obytných budovách a bytoch

Zásady vysušania domu alebo bytu:

- urobte v miestnostiach prievan otvorením okien a dverí
- ak je možné, použite ventilátory a teplovzdušné zdroje
- buďte však opatrní pri používaní benzínových teplovzdušných agregátov vo vnútri domu alebo bytu – môžete sa priotráviť splodinami (kyslíčnik uhoľnatý!!)

Upratanie a dezinfekcia domu alebo bytu:

- odstráňte všetko bahno a nečistoty z povrchov mechanickým očistením a dôkladným umytím vodou
- odstráňte akýkoľvek zvlhnutý interiérový materiál – tapety a všetko, čo samo odpadáva (napr. omietky na stenách)
- než začnete s dezinfekciou akéhokoľvek povrchu, zoznámte sa dôkladne so spôsobom riedenia použitého dezinfekčného prostriedku podľa návodu na obale
- najprv si natiahnite gumové rukavice
- nábytok, podlahy, steny, nádobie (riad), dopravné prostriedky dezinfikujte 2% roztokom Chloraminu B (alebo iným vhodným dezinfekčným prostriedkom), ktorý pripravíte rozpustením 8 vrchovatých polievkových lyžíc v 10 litroch vody. Použiť možno aj SAVO (1liter SAVA naliať do 10 litrov vody). Nechajte pôsobiť najmenej 30 minút, optimálne nechajte na ošetrovaných povrchoch zaschnúť.
- dezinfikované predmety prichádzajúce do styku s potravinami nezabudnite opláchnuť pitnou vodou, rovnako napr. aj hračky.

Čistenie a dezinfekcia šatstva a bielizne

- Najprv si natiahnite gumové rukavice
- Silne znečistenú bielizeň namočte na 4 hodiny do 3% roztoku Chloraminu B (alebo iného vhodného dezinfekčného prostriedku) - 12 vrchovatých polievkových lyžíc na 10 litrov studenej vody- alebo na 8 hodín do SAVA (1liter SAVA naliať do 10 litrov vody).
- Menej znečistenú bielizeň namočte na 1 hodinu do 1% roztoku Chloraminu B (alebo iného vhodného dezinfekčného prostriedku) - 4 polievkové lyžice na 10 litrov studenej vody- alebo do SAVA (1liter SAVA na 10 litrov vody).
- Bielizeň po dezinfikácii vyperte obvyklým spôsobom za použitia pracieho prášku.
- POZOR – Chloramin B a najmä SAVO majú výrazné bieliace účinky!!
- Cennejšie šatstvo, ktoré nie je vhodné dezinfikovať v Chloramine a SAVU vysušte, vykartáčujte a nechajte vyčistiť v profesionálnej čistiarni.

Dezinfekcia odpadových sifónov a žúmp

- Použite 5% roztok Chloraminu B (20 vrchovatých polievkových lyžíc na 10 litrov stu denej vody), alebo zalejte odpad neriedeným roztokom SAVA.
- Na dezinfekciu obsahu žúmp použite 1 kg chlórového vápna na 1m³ obsahu žumpy.
- Po skončení upratovacích činností sa odporúča ruky dezinfikovať v 0,5% roztoku Chloraminu B po dobu 1 minúty. Roztok pripravíme rozpustením 2 polievkových lyžíc prášku v 10 l vody.

Odporúčania pre obyvateľstvo v prípade vzniku javov po vyhlásení 2 a 3 stupňa hydrologickej alebo meteorologickej výstrahy

Maximálna teplota

2. stupeň

Maximálna teplota vzduchu v rozpätí od (Teplota, > 35°C):

- a) vyhýbať sa pobytu na priamom slnku, najmä na poludnie a popoludní,
- b) nenechávať deti a zvieratá na priamom slnku, ani v stojacich automobiloch,
- c) dodržiavať pitný režim.

3. stupeň

Dlhodobé dosahovanie maximálnej teploty vzduchu v rozpätí od (Teplota, > 40°C):

- a) vyhýbať sa pobytu na priamom slnku, najmä na poludnie a popoludní,
- b) dodržiavať pitný režim,
- c) nenechávať deti a zvieratá na priamom slnku, ani v stojacich automobiloch,
- d) pri pobyte na priamom slnku používať ochranné prostriedky pred priamym slnečným žiarením

(pokrývka hlavy, ochranné krémy, slnečné okuliare a pod.).

Minimálna teplota

2. stupeň

Dosiahnutie minimálnej teploty vzduchu (M2, < 20°C). Silný mráz:

- a) chrániť sa primerane teplým oblečením a obuvou,
- b) chrániť nekryté časti tela ochranným (mastným) krémom,
- c) vykonať primerané opatrenia na ochranu hospodárskych plodín pred prízemnými mrazmi.

3. stupeň

Dosiahnutie minimálnej teploty vzduchu (M3, < 30°C). Veľmi silný mráz:

- a) urýchlene vyhľadať teplé miesta (obytné zariadenia),
- b) vykonať primerané opatrenia v priemysle na ochranu pred silnými mrazmi (zateplenie...),
- c) chrániť nekryté časti tela ochranným (mastným) krémom.

Vietor

2. stupeň

Výskyt silného vetra, ktorý dosiahne krátkodobo (v nárazoch) rýchlosť (V2, priemer > 20 m/s alebo nárazy > 25 m/s):

- a) nezdržiavať sa na voľných plochách,
- b) nezdržiavať sa pri labilných prekážkach,
- d) zatvoriť a zabezpečiť okná a dvere,
- e) odložiť z dvorov voľne položené predmety,
- f) nepúšťať von deti,
- g) zabezpečiť domáce zvieratá,
- h) neparkovať pod stromami a pri chatrných budovách,
- i) s ľahkými vozidlami a nenaloženými nákladnými automobilmi obmedziť jazdu po otvorených veterných plochách,
- j) zabezpečiť okná, skleníky, voľne uložené predmety, pozbierať sušiacu sa bielizeň,
- k) pri jazde automobilom znížiť rýchlosť jazdy.

3. stupeň

Výskyt mimoriadne silného vetra, ktorý dosiahne krátkodobu (v nárazoch) rýchlosť (V3, priemer > 25 m/s alebo nárazy > 35 m/s):

- a) keď nie je nutné, nevychádzať z domu,
- b) nezdržiavať sa na voľných plochách,
- c) zatvoriť a zabezpečiť okná a dvere,
- d) nepúšťať von deti,
- e) s ľahkými vozidlami a nenaloženými nákladnými automobilmi nejazdiť po otvorených veterných plochách,
- f) zabezpečiť žeriavy.

Snehové jazyky a záveje

2. stupeň

Intenzívna tvorba snehových jazykov a závejov:

- a) vybaviť vozidlo zimnými technickými prostriedkami (zimné pneumatiky, snehové reťaze, vlečné lano, lopata a pod.),
- b) zabezpečiť sa komunikačnými prostriedkami (mobilný telefón, PDA, vysielaciačka a pod.) pre prípad núdze.

3. stupeň

Mimoriadne intenzívna tvorba snehových jazykov a závejov:

- a) obmedziť pohyb vo vonkajšom prostredí,
- b) obmedziť jazdu vozidlom a inými prostriedkami.

Sneženie

2. stupeň

Silné sneženie pri ktorom spadne S2, > 20 cm nového snehu za 12h:

- a) na horách sledovať a dodržiavať pokyny horskej služby,
- b) vybaviť vozidlo príslušnými technickými prostriedkami (zimné pneumatiky, snehové reťaze, vlečné lano, lopata a pod.),
- c) v prípade mokrého snehu a silného vetra obmedziť pohyb v lese a v blízkosti elektrických vedení.

3. stupeň

Mimoriadne silné sneženie pri ktorom spadne S3, > 30 cm nového snehu za 12h:

- a) obmedziť pobyt a pohyb (i dopravnými prostriedkami) v exteriéri.

Poľadovica

2. stupeň

Intenzívna tvorba poľadovice:

- a) obmedziť pobyt a pohyb (i dopravnými prostriedkami) v exteriéri,
- b) upraviť povrch chodníkov tak, aby umožňoval bezpečný pohyb.

3. stupeň

Mimoriadne intenzívna tvorba poľadovice:

- a) obmedziť pobyt a pohyb i dopravnými prostriedkami v exteriéri,
- b) upraviť povrch chodníkov tak, aby umožňoval bezpečný pohyb.

Búrky

2. stupeň

Výskyt silných búrok spojené prívalové zrážky s úhrnmi (BD2, >30mm za 1h) a nárazy vetra s rýchlosťou (BV2, >25m/s):

- a) nezdržiavať sa na voľných plochách,
- b) nezdržiavať sa pri labilných prekážkach,
- c) zatvoriť a zabezpečiť okná a dvere,
- d) odložiť z dvorov voľne položené predmety,
- e) zabezpečiť domáce zvieratá,
- f) neparkovať pod stromami a pri chatrných budovách,
- g) s ľahkými vozidlami a nenaloženými nákladnými automobilmi nejazdiť po otvorených veterných plochách,
- h) vo voľnej krajine pri búrke prečkať v automobile, alebo vyhľadať nižšie polohy (pozor na ich prípadné zatopenie),
- i) nezdržiavať sa pri vysokých stožiaroch alebo vysokých stromoch,
- j) opustiť vodné plochy, a priestory v blízkosti potokov a riek (aj vyschnutých korýt).

3. stupeň

Výskyt mimoriadne silných búrok spojené s privalovými zrážkami s úhrnom (BD3, 40 mm za 1h) a nárazmi vetra s rýchlosťou (BV3, >35 m/s):

- a) keď nemusíte, nevychádzať z domu,
- b) nepúšťať von deti,
- c) neparkovať pod stromami a pri chatrných budovách,
- d) nezdržiavať sa pri stožiaroch vysokého napätia alebo vysokých stromoch,
- e) opustiť vodné plochy, a priestory v blízkosti potokov a riek (aj vyschnutých korýt),
- f) zabezpečiť obydlie pred vniknutím vody.

Dážď

2. stupeň

Výskyt intenzívneho dažďa s úhrnom zrážok (D2, > 50mm za 12h):

v prípade kritického nedostatku času:

Zanechať akékoľvek činnosti a rýchlo sa odobrať na bezpečné (kopec, vyšší svah a pod.) alebo vopred určené miesto.

pokiaľ máte dostatok času:

- a) vypnúť alebo uzatvoriť hlavné rozvody elektrického prúdu, vody a plynu,
- b) premiestniť vybavenie domácností do vyšších poschodí,
- c) uzatvoriť a utesniť všetky okná a otvory,
- d) pripraviť si vozidlo pre prípad nutnosti opustenia obydlia,
- e) pripraviť si lieky, dokumenty, vhodné ošatenie, trvanlivé potraviny a pitnú vodu na 2-3 dni,
- f) zobrať si nepremokavú obuv a odev,
- g) odstrániť látky, ktoré môžu v styku s vodou vyvolať chemickú reakciu (jedy, žieraviny, kyseliny a pod.),
- h) informovať svojich susedov,
- i) pripraviť evakuáciu zvierat,
- j) pripraviť si evakuačnú batožinu,
- k) opustiť vodné plochy a priestory v blízkosti potokov a riek (aj vyschnutých korýt).

3. stupeň

Výskyt intenzívneho dažďa s úhrnom (D3, > 70mm za 12h):

- a) dodržiavať pokyny záchranných zložiek, orgánov samosprávy a štátnej správy, sledovať pokyny v hromadných informačných prostriedkoch,
- b) opustiť vodné plochy, a priestory v blízkosti potokov a riek (aj vyschnutých korýt),
- c) odstrániť látky, ktoré môžu v styku s vodou vyvolať chemickú reakciu (jedy, žieraviny, kyseliny a pod.),
- d) uzatvoriť a utesniť všetky okná a otvory,
- e) vypnúť alebo uzatvoriť hlavné rozvody elektrického prúdu, vody a plynu.

Hmla

2. stupeň

Výskyt silných hmiel s dohľadnosťou (H2, < 300m):

Ak viditeľnosť nepovoľuje ísť rýchlejšie ako 20 km/hod. a keď nie je možné rozoznať okraj cesty odstavte vozidlo. Na diaľniciach vyhľadajte najbližšie odpočívadlo a počkať kým sa hmla rozplynie.

3. stupeň

Výskyt mimoriadne silných hmiel (H3, < 100m):

Obmedziť jazdu vozidlom z bezpečnostných dôvodov.

NEBEZPEČNÉ VLASTNOSTI A OZNAČENIE LÁTKO

AMONIAK

VZOREC: NH₃ (bezvodý alebo vodné roztoky s viac než 50% NH₃)

UN KÓD: 1005

Vzhľad: amoniak je bezfarebný, toxický, horľavý a pri určitých koncentráciách aj výbušný stlačený alebo skvapalnený plyn s charakteristickým štiplavým až dráždivým a dusivým zápachom zásaditej príchuti.

Vlastnosti: amoniak je veľmi nebezpečná, málo horľavá látka. Nebezpečenstvo vznietenia hrozí za vyšších teplôt, pričom sa za tepla (pri požiaroch) rozkladá na nitrózne plyny. Dýchací prístroj a úplný ochranný odev je nevyhnutný. Vytekajúca kvapalina prechádza rýchlo do plynnej fázy. Pri rozpínaní plynu sa môžu krátkodobo tvoriť hmly.

Prvá pomoc pri zasiahnutí

Prvá pomoc spočíva v prenesení postihnutých mimo zamorený priestor na čerstvý vzduch, uloženie do stabilizovanej polohy, uvoľnenie tesných súčastí odevu. Pri zastavení dýchania hneď zaviesť umelé dýchanie alebo dýchanie pomocou prístroja, popr. priviesť kyslík. Postriekané časti odevu, obuv a pančuchy ihneď vyzliecť (vyzúť) a odstrániť. Postihnuté miesta na tele opláchnuť dôkladne vodou. Pri zasiahnutí očí premývať hneď 10-15 minút vodou a potom bórovou vodou alebo Ophthalmom. K tomu účelu treba roztvoriť palcom a ukazovákom očné viečka a nechať pohybovať okom na všetky strany. Postihnutý musí mať úplný telesný pokoj, je možné podávať upokojujúce lieky, zabezpečiť ochranu proti chladu. Zákaz podávania alkoholických nápojov a zákaz fajčenia. Možno je inhalovať vodnú hmlu alebo 1 percentný roztok kyseliny octovej, alebo citrónovej. Pri silnom podráždení dýchacích ciest proti kašľu aplikovať použitie aerosólového dávkovača s Dexametazonom podľa návodu na použitie a neodkladne zabezpečiť odsun do zdravotníckeho zariadenia, resp. privolať lekára.

Toxické účinky amoniaku na človeka

Amoniak je už zmyslovo zistiteľný pri koncentráciách 1 – 5 ppm t.j. 0,6 – 3,5 mg.m⁻³. Pre 8 hod. je prijateľná koncentrácia asi 30 ppm, t.j. 20 mg.m⁻³, a vzhľadom k dobrému návyku je možné vydržať asi hodinu pri koncentráciách 216 ppm t.j. 150 mg.m⁻³. Polhodinový pobyt v koncentráciách 2160 ppm t.j. 1500 mg.m⁻³, je životu nebezpečný a koncentrácie nad 4 300 ppm t.j. 3000 mg.m⁻³, rýchle usmrcujú v priebehu niekoľkých minút. Koncentrácie vyššie ako 10000 ppm t.j. 6950 mg.m⁻³, poškodzujú už priamo aj pokožku a sú teda nebezpečné aj vtedy, ak sú dýchacie cesty chránené. Dlhší pobyt vo vysokých koncentráciách (najmä v uzavretom priestore), má za následok pocit silného podráždenia dýchacích ciest, očí a môže dôjsť ku kŕčom a edému pľúc.

Chronický účinok je obdobný, ako u iných dráždivých látok, t.j. nepríjemné podráždenie očných spojiviek, dráždenie nosohltanu a priedušiek, kašeľ a z neho vznikajúca rozodma pľúc so všetkými vážnymi následkami na možné zmeny vnútorných orgánov, napr. na slezine. Styk s tekutinou vyvoláva na nechránených častiach tela ťažké omrzliny.

CHLÓR

VZOREC: Cl₂

UN KÓD: 1017

Vzhľad: chlór je nehorľavý žltozelený, štiplavo zápachajúci, leptavý, jedovatý plyn. V skvapalnenom stave je to svetlá, bezfarebná kvapalina.

Vlastnosti: chlór je veľmi nebezpečná nehorľavá látka, ktorá je pri zahriatí nestála. Vyskytuje sa ako stlačený alebo skvapalnený plyn v tlakových fľašiach, sudoch alebo cisternách. Uvoľnený skvapalnený plyn rýchlo prechádza do plynného stavu. Pri rozpínaní plynu sa rýchlo tvorí veľké množstvo chladnej hmly. Plyn a hmla sú ťažšie ako vzduch, sú žieravé a jedovaté. Plyn sa len nepatrne rozpúšťa vo vode. Dýchací prístroj a úplný ochranný odev je nevyhnutný.

Prvá pomoc

Preniesť postihnutých na čerstvý vzduch, uložiť do stabilizovanej polohy, uvoľniť im tesné časti odevu. Pri zastavení dychu okamžite zaviesť umelé dýchanie, alebo dýchanie pomocou prístroja, prípadne priviesť kyslík. Zasiiahnuté časti odevu okamžite odložiť a odstrániť. Postihnuté miesta na tele dôkladne opláchnuť vodou, a potom prikryť sterilným obvazom. Pri zasiatí očí ich okamžite 10 -15 minút premývame vodou. Je nutné privolať lekársku pomoc. Transport postihnutých robiť len v ležiacej polohe. Prvá pomoc poskytujeme výhradne v ochrannom odeve s ochranou dýchacích ciest.

Zdravotné ohrozenie

Intenzívny dráždivý účinok chlóru sa uvádza ako následok jeho reakcie s vlhkosťou, pričom vzniká kyslík a chlorovodík. Ide o účinok oxidačný a o účinok kyseliny. Pri styku so živým tkanivom nie je vylúčený ani vznik chlórovaných látok. Po inhalačnej expozícii sa objavuje kašeľ, bolesti na prsiach, zvracanie (v niektorých prípadoch krvavé), pocit dusenia a bolesti hlavy. V citlivosti na chlór sú veľké individuálne rozdiely. (Podľa údajov z literatúry je chlór cítiť od 0,5 ppm až 5 ppm. Koncentrácia 3 – 6 ppm spôsobuje pálenie očí, škriabanie v nose, u citlivejších kašeľ a chrapot. V koncentrácii 15 ppm je dráždenie silné a pobyt trvajúci 30 – 60 minút, je považovaný za nebezpečný. Nebezpečenstvo vzniku edému pľúc je pri koncentrácii 50 ppm veľké už po veľmi krátkej expozícii. V koncentrácii 100 ppm nie je možné vydržať dlhšie než minútu. Koncentracii 1000 ppm môže usmrtiť už po niekoľkých vdýchnutiach.

PROPÁN - BUTÁN

Názov výrobku: Propán-Bután zmes

Chemický názov: Propán
Bután

Chemický vzorec: C₃H₈
C₄H₁₀

Vlastnosti: je to bezfarebný plyn horľavý a výbušný plyn, sladkastého zápachu, pri použití odorantu ako varovnej látky má charakteristický merkaptánový zápach (po síre). Používa sa na vykurovanie a pohon motorových vozidiel a priemyselné využitie spaľovaním v špeciálnych horákoch.

Prvá pomoc

Vdychovanie nízkej koncentrácie plynu so vzduchom má mierne narkotické účinky na centrálnu nervovú sústavu, ktorá vedie k depresiám. Vdychovanie vysokej koncentrácie plynu so vzduchom môže spôsobiť kómu, ktorej predchádza stav podobný opitosti a strata svalovej koordinácie. Narkotické účinky sa prejavujú až pri koncentráciách ďaleko vyšších ako je medza zápalnosti.

Vzhľadom k tomu, že môže vo vzduchu nahradiť kyslík, pôsobí ako jednoduchý asfyziant (látka spôsobujúca dusenie).

V prípade nadýchnutia postihnutého treba premiestniť zo zamoreného priestoru na čerstvý vzduch. Udržiavať v teple a pokoji.

Pri ťažších prípadoch použiť dýchací prístroj. Ak postihnutý nedýcha, je treba zaviesť umelé dýchanie z úst do úst, prípadne umelé dýchanie s vonkajšou masážou srdca. Privolať lekára. Dbať na vlastnú bezpečnosť.

Pri zasiahnutí pokožky, alebo očí kvapalným plynom dochádza odparovaním plynu pri cca - 22 °C ku vzniku studených popálenín/omrzlín. Postihnuté miesto minimálne 15 minút oplachovať vodou. Uvedomte si, že aj drobné povrchové popáleniny vyžadujú sterilné ošetrovanie pri poskytovaní prvej pomoci a definitívne ošetrovanie v lekárskej ambulancii.

Opatrenia pri úniku

Opustiť zamorený priestor. Postarať sa o dostatočné vetranie. Odstrániť zdroje požiaru.

V zamorenom priestore zákaz používať iskriace náradie, prístroje, ktoré nie sú vybavené do prostredia, zapínať alebo vypínať elektrické osvetlenie.

Pokúsiť sa zastaviť unikanie plynu. Vzhľadom k tomu, že plyn je ťažší ako vzduch, zabrániť vniknutiu do kanalizácie, pivníc, podzemných priestorov, preliačín a jám vyskytujúcich sa pod úrovňou terénu.

EVAKUÁCIA

Evakuáciu plánuje, vyhlasuje, riadi a zabezpečuje obec. Evakuácia sa vyhlasuje prostredníctvom hromadných informačných prostriedkov - miestneho rozhlasu - a odvoláva sa, ak pominul dôvod, pre ktorý bola vyhlásená. Evakuácia sa vykonáva po vyhlásení mimoriadnej situácie.

EVAKUAČNÁ BATOŽINA

maximálna hmotnosť na jednu osobu – dospelí 25 kg, deti 15 kg, a príručná batožina 5 kg pre každú osobu

Odporúčaný obsah:

- osobné doklady, dôležité dokumenty, cennosti, peniaze
- osobné lieky a nevyhnutné zdravotnícke potreby
- základné potraviny na dva až tri dni, čaj, vodu
- predmety dennej potreby a osobnej hygieny
- vreckovú lampu, sviečku, zápalky
- prikrývku, spací vak
- náhradnú osobnú bielizeň, náhradný odev, obuv, nepremokavý plášť
- ďalšie nevyhnutné osobné vec

V PRÍPADE ÚNIKU RÁDIOAKTÍVNEJ LÁTKY

- Čo najskôr sa ukryte v uzavretej miestnosti (najlepšie v pivničných priestoroch),
- pokiaľ ste mohli prísť do styku s rádioaktívnymi látkami v čase, než ste sa stačili ukryť, potom:
  - pred vstupom do budovy kontaminovaný vrchný odev a obuv odložte do neprievzdušného obalu a nepoužívajte ich,
  - dôkladne si umyte ruky, tvár a vlasy, vypláchnite si oči, ústa, vyčistite si nos a uši,
  - ak je to možné, osprchujte sa a vymeňte si bielizeň,
- uzavrite a utesnite okná a dvere, vypnite ventilačné a klimatizačné zariadenia,
- sledujte správy v hromadných informačných prostriedkoch,
- pripravte si prostriedky improvizovanej ochrany dýchacích ciest a povrchu tela,
- jódomové prípravky užite po obdržaní varovného signálu o vzniku radiačnej havárie atómovej elektrárne. Dávkovanie a spôsob použitia je uvedený v návode na krabičke alebo v informačnom letáčku,
- zabezpečte svoje potraviny a zásoby vody pred možnou kontamináciou uložením do obalov, chladničky, mrazničky alebo komory. Nepoužívajte nechránené potraviny, ovocie a zeleninu,
- pripravte si evakuačnú batožinu,
- čakajte na ďalšie pokyny,
- postarajte sa o hospodárske zvieratá:
  - zatvorte ich a dajte im zásobu krmovín a vody na dva dni,
  - zásoby krmiva a vody zabezpečte pred kontamináciou prekrytím plachtou alebo fóliou z plastu a pod.

Improvizované prostriedky ochrany tela:

- hlavy s dôrazom na dýchacie cesty, oči a ústa (prekryť hustou tkaninou navlhčenou vodou, lyžiarske okuliare, čiapka, klobúk, šál, kapucňa)
- na ochranu povrchu tela (viac vrstiev odevu, nepremokavé plášte)
- na ochranu končatín (rukavice, čižmy)

Odkaz na obmedzenia vyplývajúce z ochrany dôverných informácií a utajovaných skutočností:

Zverejnené informácie sú v súlade so zákonom č. 42/1994 Z.z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov a nevzťahujú sa na žiadne obmedzenia vyplývajúce zo zákona č. 215/2004 Z.z. o ochrane utajovaných skutočností a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a zákona č. 428/2002 Z.z. o ochrane osobných údajov v znení neskorších predpisov.

Podrobnosti a ďalšie informácie súvisiace s plánom ochrany obyvateľstva je možné získať na Obecnom úrade Beladice, tel.: 037/6330 292 a na Okresnom úrade Zlaté Moravce, odbor krízového riadenia, tel.: 037/733 60 34.